

O artigo 81 do tratado de funcionamento da UE

Data de recepción _[19.10.2011]

Data de aceptación _[21.12.2011]

✂ Resumen/Abstract: *A cooperación xudicial en materia civil supón un gran reto para a administración de xustiza na Unión Europea. Sobre esta base, o Tratado de Lisboa introduciu no Tratado Fundacional da Unión Europea o novo texto do artigo 81, do que partirá a creación do dereito internacional privado comunitario como mecanismo para alcanzar a devandita cooperación, no marco xeral do espazo de liberdade, seguridade e xustiza (ELSX). Neste traballo exponse, en primeiro lugar, a xénese do dito espazo; en segundo lugar, as diferenzas e semellanzas entre a nova regulación que ofrece o Tratado de Lisboa neste punto, en comparación co seu antecedente inmediato, o Tratado de Amsterdam; en terceiro lugar, analízase o principio básico chamado a presidir todo o sistema, isto é, o denominado "recoñecemento mutuo"; en cuarto lugar, abórdanse as liñas xerais da cooperación xudicial en materia civil a través dun instrumento concreto, o Regulamento (CE) 4/2009; e finalízase cun panorama das perspectivas de futuro no sector.*

✂ Palabras clave: Unión Europea, Tratado de Lisboa, cooperación en materia civil, recoñecemento mutuo, dereito comunitario.

1. INTRODUCCIÓN

1. Despois do fracaso que supuxo o rexeitamento á denominada “Constitución Europea”¹, o Tratado de Lisboa² finalmente modificou o Tratado da Unión Europea e o Tratado Constitutivo da Comunidade Europea (que pasa a chamarse Tratado de Funcionamento da Unión Europea ou TFUE), de modo que a Unión substitúe e sucede definitivamente á Comunidade Europea. O artigo 2 do Tratado de Lisboa inclúe no número 66 da súa alínea B –modificacións específicas– un novo texto para o artigo 65 do Tratado Constitutivo, que pasa a ser o artigo 81 do TFUE e queda incluído no novo capítulo 3 –cooperación xudicial en materia civil– do título IV, que se denominará “Espazo de liberdade, seguridade e xustiza” (ELSX). O obxectivo deste traballo é, precisamente, examinar o novo marco da cooperación xudicial en materia civil no ámbito do ELSX que consagrou definitivamente o Tratado de Lisboa. Para iso, trataranse en primeiro lugar os antecedentes que conduciron á situación actual. En segundo lugar, comparárase a regulación que ofrece o Tratado de Lisboa co seu precedente máis inmediato, o artigo 65 do Tratado de Amsterdam. En terceiro lugar, abordarase a lóxica do recoñecemento mutuo como principio que preside o sistema. En cuarto lugar, móstrase un exemplo do funcionamento dos postulados da cooperación xudicial en materia civil no ELSX a través dun exemplo concreto, o Regulamento 4/2009 sobre obrigas de alimentos. E, finalmente, conclúese cun avance das próximas iniciativas neste ámbito, no marco da UE.

2. XENEALOXÍA

2. Comezando polos antecedentes, cabe indicar que o primeiro gran paso tomado cara á consecución do actual ELSX se produciu en 1967, coa celebración do Consello de Nápoles e o subseguinte convenio sobre cooperación aduaneira: o Convenio dos Estados Membros da (daquela) Comunidade Económica Europea (CEE) para a asistencia mutua entre as respectivas administracións aduaneiras (ou Convenio de Nápoles, de 1967). Este convenio establecía procedementos de axuda mutua e cooperación entre os Estados membros, mediante as súas administracións aduaneiras, referidos a tres ámbitos: asistencia solicitada, asistencia espontánea e formas especiais de cooperación. Pouco despois, o Cumio da Haia do 1 e 2 de decembro de 1969 continuaría impulsando a cooperación en materia de política interior dos Estados membros, determinando o alcance en materia de axuda e acción policial, condicións da extradición, trato de refuxiados e concesión de asilo. Outro importante fito neste ámbito foi a creación do denominado “Grupo Trevi”, en 1976, como paso seguinte ás reunións celebradas polos ministros de xustiza e interior dos Estados membros da CEE, na primeira etapa de evolución da Cooperación Política Europea (1976-1986). As súas competencias ampliáronse en 1985 á inmigración ilegal e á delincuencia organizada. Dous anos antes, en concreto, o 19 de xuño de 1983, presentárase a Declaración de Stuttgart, que tiña como base o plan elaborado polo daquela ministro de Asuntos Exteriores alemán, D. Genscher, e o seu homólogo italiano, E. Colombo. Con esta declaración, os xefes de Estado e de Goberno comprometéronse a reexaminar os progresos realizados no ámbito das relacións interinstitucionais, a competencia comunitaria e a cooperación política, e a decidir se procedía incorporalos a un Tratado da Unión Europea. Ademais, con ocasión da celebración do Cumio de Milán en 1985, a Comisión propuxo un prazo de sete anos para eliminar practicamente todas as barreiras comerciais que aínda existían entre os Estados membros.

3. Pouco tempo despois, entrou en vigor a Acta Única Europea (asinada en Luxemburgo o 17 de febreiro de 1986 por nove Estados membros, e o 28 de febreiro de 1986 por Dinamarca, Italia e Grecia) co obxecto de promover a primeira modificación de grande alcance do Tratado Constitutivo da Comunidade Económica Europea (TCEE). A Acta Única Europea revisou os Tratados de Roma para reactivar a integración europea e procurar a realización do mercado interior, e, no seu artigo 8A³, considerou a creación dun mercado único baseado nas catro liberdades fundamentais. O Consello Europeo aprobou o propósito de alcanzar o dito Mercado Único Europeo o 1 de xaneiro de 1993, acelerou as reformas na CE e incrementou a cooperación e a integración entre os Estados membros. Finalmente, todo iso culminou coa formación da Unión Europea (UE). Co obxecto de conseguir o devandito fin, o Tratado da Unión Europea (TUE) asinou-se en Maastricht, o 7 de febreiro de 1992, entrando en vigor o 1 de novembro de 1993, sendo iso resultado de elementos externos e internos: a nivel externo, o afundimento do comunismo nos países de Europa do Leste e a perspectiva da reunificación alemá deron lugar ao compromiso de reforzar a posición internacional da Comunidade; a nivel interno, os Estados membros querían prolongar os progresos realizados pola Acta Única Europea a través doutras reformas. O Tratado de Maastricht constituíu un punto de inflexión clave no proceso de creación da UE, ao establecer, entre outras, normas para a súa futura moeda única e a súa política exterior e de seguridade común, así como para o reforzo da cooperación en materia de xustiza e asuntos de interior. En concreto, o TUE organizou a colaboración de todos os Estados membros en materia de Xustiza e Asuntos de Interior (XAI) sobre unha base nova, engadíndolle o denominado “terceiro pilar”⁴ á construción comunitaria, tamén coñecido como o “Título VI” TUE (arts. 29 a 42⁵). Non obstante, o sistema deseñado en Maastricht axiña comezou a presentar problemas respecto da cooperación en materia civil, os cales se poden sintetizar, seguindo a J. C. Fernández Rozas⁶, do seguinte xeito: en primeiro lugar, os confíns entre as disposicións do TCE e as do TUE non estaban convenientemente delimitados. En segundo lugar, tampouco favoreceu o proceso a canle normativa elixida, baseada sobre tres instrumentos xurídicos: a posición común, a acción común e o convenio. Finalmente, desde a perspectiva institucional, o terceiro pilar, tal como foi concibido polo Tratado de Maastricht, outorgoulles ás institucións comunitarias un papel limitado, sen posibilidade real de efectuar un control sobre as decisións dos Estados membros.

4. Nestas circunstancias, o 2 de outubro de 1997 chegouse á sinatura do Tratado de Amsterdam, en vigor desde o 1 de maio de 1999, do cal se dixo que supuxo o cambio máis importante para o dereito internacional privado no século XX⁷. Sen ánimo de ir tan lonxe, certamente, o Tratado de Amsterdam permitiu integrar os acordos de Schengen no marco do acervo da UE, ben no título IV TCE ou no título VI TUE. Así, todas as iniciativas no ámbito XAI quedaron incluídas na UE para propiciar a aparición de políticas coherentes a escala europea⁸. Ademais, o tratado abriu a posibilidade de crear unha cooperación reforzada no marco da UE para os Estados membros que quixesen avanzar na colaboración, o que supuña unha construción comunitaria a distintos niveis⁹, o cal lles permitiu aos Estados membros interesados afondar na súa cooperación, pero facilitándolles tamén participar aos demais Estados membros¹⁰. Para impulsar esta cooperación e establecer orientacións concretas, o 15 e o 16 de outubro de 1999, o Consello Europeo celebrou unha sesión especial en Tampere, sobre a creación dun espazo de liberdade, seguridade e xustiza na Unión Europea (ELSX), lanzando unha mensaxe política para confirmar a importancia deste obxectivo e acordando

unha serie de orientacións e prioridades para convertelo en realidade¹¹. Entre os seus proxectos concretos, e sobre a base de propostas da Comisión, invitou o Consello a establecer normas comúns de procedemento especiais para simplificar e acelerar a solución dos litixios transfronteirizos relativos, entre outros aspectos, ás demandas de pensión alimenticia. Para tal fin, entendeuse que o principio de recoñecemento mutuo debía ser a pedra angular da cooperación en materia civil e penal da Unión. A aplicación deste principio entre os Estados membros era ata entón limitada, esencialmente por dous motivos: primeiro, pola falta de instrumentos en moitos ámbitos do dereito privado; segundo, porque nos textos existentes persisten aínda obstáculos á libre circulación de resolucións xudiciais, como os procedementos intermedios exixidos para permitir o recoñecemento e a execución no Estado requirido dunha resolución ditada noutro Estado membro. Así, os días 28 e 29 de xullo de 2000 organizouse en Marsella un debate ao respecto, durante a sesión informal de ministros de Xustiza e Asuntos de Interior, que desembocou na aprobación, polo Consello, dun proxecto de medidas para a aplicación do recoñecemento mutuo das resolucións xudiciais en materia civil e mercantil¹².

3. TRATADO DE AMSTERDAM VS. TRATADO DE LISBOA: SEMELLANZAS E DIFERENZAS

5. O Tratado de Lisboa supuxo unha continuación do ELSX iniciado polo Tratado de Amsterdam, como xa indicaron algúns comentaristas do noso país¹³, aínda que con certos matices que se exporán a continuación. Neste sentido, hai que se referir primeiro ao artigo 81 do Tratado de Funcionamento da UE (que substituíu ao artigo 65 TCE tal e como foi introducido polo Tratado de Amsterdam), que ten a seguinte redacción: “1. A Unión desenvolverá unha cooperación xudicial en asuntos civís con repercusión transfronteiriza, baseada no principio de recoñecemento mutuo das resolucións xudiciais e extraxudiciais. Esta cooperación poderá incluír a adopción de medidas de aproximación das disposicións legais e regulamentarias dos Estados membros. 2. Para os efectos do número 1, e en particular cando resulte necesario para o bo funcionamento do mercado interior, o Parlamento Europeo e o Consello adoptarán, conforme o procedemento lexislativo ordinario, medidas para garantir: a) o recoñecemento mutuo, entre os Estados membros, das resolucións xudiciais e extraxudiciais, así como a súa execución; b) a notificación e o traslado transfronteirizos de documentos xudiciais e extraxudiciais; c) a compatibilidade das normas aplicables nos Estados membros en materia de conflitos de leis e de xurisdición; d) a cooperación na obtención de probas; e) unha tutela xudicial efectiva; f) a eliminación dos obstáculos ao bo funcionamento dos procedementos civís, fomentando se é necesario a compatibilidade das normas de procedemento civil aplicables nos Estados membros; g) o desenvolvemento de métodos alternativos de resolución de litixios; h) o apoio á formación de maxistrados e do persoal ao servizo da administración de xustiza. 3. Malia o disposto no número 2, as medidas relativas ao dereito de familia con repercusión transfronteiriza serán establecidas polo Consello, segundo un procedemento lexislativo especial. O Consello pronunciarase por unanimidade, logo de consulta ao Parlamento Europeo. O Consello, por proposta da Comisión, poderá adoptar unha decisión que determine os aspectos do dereito de familia con repercusión transfronteiriza que poidan ser obxecto de actos adoptados mediante o procedemento lexislativo ordinario. A proposta a que se refire o parágrafo segundo comunicaráselles aos parlamentos nacionais. En caso de que un parlamento nacional lle

notifique a súa oposición nos seis meses posteriores á comunicación, a decisión non será adoptada. En ausencia de oposición, o Consello poderá adoptar a decisión”.

6. Se se compara esta regulación coa anterior, contida no artigo 65 TCE, xorden evidentes semellanzas, pero tamén matices que convén ter en conta. Así, en primeiro lugar, como puxo de manifesto P. de Miguel Asensio¹⁴, o artigo 65 TCE facía referencia a que se podían adoptar medidas mentres fose necesario *para o correcto funcionamento do mercado interior*. Esta restrición xerara críticas, pois parecía limitar inxustificadamente o ámbito de aplicación do precepto e, polo tanto, as posibilidades de legislar na materia. En cambio, o artigo 81 TFCE resulta máis flexible, ao introducir a expresión *“en particular cando resulten necesarias para o correcto funcionamento do mercado interior”*. En segundo lugar, con excepción do dereito de familia, o resto das medidas que se poidan tomar neste ámbito substanciaranse segundo o procedemento legislativo ordinario, tal como indica o artigo 81 2º, que se recolle no artigo 294 TFCE. En cambio, considerando as peculiaridades do dereito de familia, especialmente dependente da tradición cultural propia de cada Estado, prevese un procedemento específico no artigo 81 3º. En terceiro lugar, destaca tamén a mención na alínea h) ao apoio á formación de maxistrados e do persoal ao servizo da administración de xustiza. Como se destacou¹⁵, a disposición é novidosa en canto á súa formulación (inspirada no número 2 h do artigo III-269 do proxecto de Constitución europea) pero non no que se refire á preocupación que a inspira, na medida en que a norma serve ao obxectivo de fortalecer a confianza mutua entre os Estados membros e o sentimento de compartir unha cultura común, clave para o bo funcionamento de recoñecemento mutuo¹⁶. Finalmente, tamén supón unha diferenza remarcable a mención na alínea g) ao desenvolvemento de métodos alternativos de resolución de litixios, así mesmo contemplada, igual que a anteriormente citada, no proxecto de Constitución europea (art. III-269.2 g) e procedente do xa citado Consello de Tampere. Directamente relacionado con iso, está a Directiva 2008/52/CE do Parlamento Europeo e do Consello, do 21 de maio de 2008, sobre certos aspectos da mediación en asuntos civís e mercantís¹⁷.

7. Pero talvez o aspecto máis destacable que diferencia a regulación actual da precedente é a desaparición do antigo artigo 68 TCE, que limitaba a posibilidade de formular cuestións prexudiciais na área a que se refería (visados, asilo, inmigración e outras políticas relacionadas coa libre circulación de persoas); de modo que só se podían interpor se se trataba de asunto pendente ante un órgano xurisdiccional nacional cuxas decisións non fosen susceptibles de ulterior recurso xudicial de dereito interno e só se o dito órgano consideraba necesaria unha decisión ao respecto para poder emitir a súa resolución. En cambio, despois do Tratado de Lisboa, unicamente cabe acudir ao artigo 267 TFUE, polo que se incrementan exponencialmente as posibilidades de obter resolucións do Tribunal de Xustiza. A este respecto, cabe mencionar aquí a Decisión do Consello do 20 de decembro de 2007, pola que se modifica o Protocolo do Estatuto do Tribunal de Xustiza co obxecto de que o Regulamento de Procedemento poida establecer un procedemento acelerado e, para as remisións prexudiciais relativas ao espazo de liberdade, seguridade e xustiza, un procedemento de urxencia. O Tribunal de Xustiza adoptou o 15 de xaneiro de 2008 as modificacións oportunas do seu Regulamento de Procedemento para a instauración de tal procedemento de urxencia, que simplificaba as fases do procedemento prexudicial para permitir tramitar con rapidez o maior número de peticións de decisión prexudicial. Este procedemento réxese polos artigos 23 *bis* do Protocolo sobre o Estatuto do Tribunal de Xustiza e 104 *ter* do seu Regulamento de

Procedemento¹⁸. A decisión de aplicar o procedemento de urxencia correspóndelle ao Tribunal de Xustiza, sobre a base dunha petición motivada do órgano xurisdiccional remitente; aínda que, excepcionalmente, o Tribunal de Xustiza pode decidir de oficio tramitar unha petición de decisión prexudicial mediante o procedemento de urxencia. Este simplifica as diferentes fases do procedemento ante o Tribunal de Xustiza, e só se debe solicitar en circunstancias nas que sexa absolutamente necesario que o Tribunal de Xustiza se pronuncie sobre a remisión prexudicial no menor prazo posible.

4. A LÓXICA DO RECOÑECIMENTO MUTUO

8. Aínda que, en principio, cada lexislador individual é soberano para decidir como orienta o seu propio sistema de dereito internacional privado, non debe esquecer o marco internacional no que está inmerso¹⁹. O dito marco poderase ver alterado ademais cando nos atopamos en presenza dun proceso de integración rexional, como é o caso da UE. Neste ámbito, a cooperación xudicial en materia civil artículase sobre a dialéctica entre dous principios opostos; a saber, o principio do país de orixe e o principio do país de recepción²⁰. O primeiro supón, con carácter xeral, que os bens e servizos se introducen no mercado de acordo co dereito do país de orixe, o que é recoñecido polos demais Estados. Iso implica, polo tanto, un sistema co “recoñecemento mutuo” como regra de base. É a autonomía da vontade das partes a que permite identificar a orixe do produto. Se se considera o intercambio de produtos e servizos no seu sentido máis amplo, pódese apreciar un auténtico “mercado de produtos e servizos xurídicos”, no que os Estados “ofrecen” os seus sistemas xurídicos (desde o punto de vista material e procesual) sobre a base do principio do país de orixe. Este será, no caso da lei aplicable, o Estado cuxo dereito fose elixido polas partes; no caso dos servizos xurisdiccionais, para a tutela por declaración, será o Estado cuxos tribunais foron escollidos para o proceso declarativo; na tutela por recoñecemento, a sentenza xudicial desprega os efectos que lle son propios segundo o dereito procesual do Estado en que se ditou. En defecto de elección expresa, o sistema de dereito internacional privado deberá tender a reconstruír a vontade hipotética das partes²¹.

9. Así como o parámetro da eficiencia dos mercados financeiros é a súa liquidez, neste “mercado de produtos xurídicos” a eficiencia mídese pola súa funxibilidade (de normas e de xurisdicións). As regras de dereito internacional privado son, entón, as que deben garantir tal funcionamento eficiente, presentándose como o mecanismo de protección institucional do mercado de produtos xurídicos²², debendo ser uniformes, para confirmar así que todos os participantes seguen as mesmas regras de xogo. O sistema descansa, daquela, sobre dúas normas fundamentais: a primeira é que a súa base reside no principio do país de orixe, entendendo como tal o “recoñecemento mutuo”, segundo o cal, como se indicou, os produtos ou os servizos – neste caso, produtos normativos e servizos xurisdiccionais– se introducen no “mercado” conforme os seus países de orixe, o que é aceptado polos demais Estados. A segunda regra básica é a autonomía da vontade, de modo que as partes elixen o país de orixe do produto normativo ou do servizo xurisdiccional que desexan. Agora ben, a mera concorrencia de tales regras non impide que poidan aparecer fallos de mercado, os cales se deberán a tres motivos esencialmente: fallos na información (que provocan a toma de decisións non racionais), asimetría nas posicións das partes, e/ou salvagarda dos intereses de terceiros. De aí que, como solución para as correccións de posibles fallos no funcionamento deste mercado de produtos xurídicos, debe actuar o sistema de dereito

internacional privado (garante da súa eficiencia), normalmente invertendo a regra do país de orixe pola súa oposta, o país de recepción (o que presupón limitar a autonomía da vontade), fórmula sobre cuxos efectos, problemas e limitacións se exemplificará nos capítulos seguintes –sen esquecer que, en todo caso, cando o sistema de dereito internacional privado non é apto para resolver os fallos, a alternativa pasaría por incrementar o nivel de harmonización mínima do dereito privado material²³.

5. UN EXEMPLO DE COOPERACIÓN XUDICIAL EN MATERIA CIVIL DENTRO DO ELSX

10. Para apreciar mellor como funciona o mecanismo da cooperación, elixiuse un exemplo concreto, o Regulamento 4/2009 sobre a competencia, a lei aplicable, o recoñecemento e a execución das resolucións e a cooperación en materia de obrigas de alimentos, do 18 de decembro de 2008²⁴. Convén recordar aquí que o primeiro que dispón o mencionado artigo 81 TFUE é que a Unión desenvolverá unha cooperación xudicial en asuntos civís con repercusión transfronteiriza. Neste sentido, o Regulamento 4/2009 prevé un réxime de cooperación entre as autoridades centrais, partindo dun principio de descentralización avanzada. Así, aínda que o artigo 49 dispón no seu parágrafo primeiro que “cada Estado membro designará unha autoridade central encargada de dar cumprimento ás obrigas que este regulamento impón”, inmediateamente despois, o seu parágrafo segundo abre a posibilidade de que os Estados membros federais, os Estados membros en que existan varios ordenamentos xurídicos e os Estados que teñan unidades territoriais autónomas poderán “designar máis dunha autoridade central e especificarán o ámbito territorial ou persoal das súas atribucións”²⁵. En canto ás funcións destas autoridades, estas deberán, con carácter xeral, cooperar entre si, en particular mediante o intercambio de información, e promover a cooperación entre as autoridades competentes dos seus respectivos Estados membros, para alcanzar os obxectivos do regulamento; e tratar de resolver, na medida do posible, as dificultades que poidan xurdir na aplicación deste (artigo 50 1º). O artigo 51 detalla as súas funcións específicas, entre as cales se encontran referencias a outros aspectos do artigo 87 2º TFUE, como os medios alternativos de resolución de conflitos ou a notificación. Estas funcións poderán ser desempeñadas, na medida en que o permita a lei do Estado membro de que se trate, por organismos públicos ou outras entidades sometidos ao control das autoridades competentes dese Estado membro. Ademais do indicado polo artigo 81 TFUE, o seu artigo 67 (“disposicións xerais”, co que comeza o título V sobre ELSX) no seu parágrafo cuarto, establece os dous principios básicos dos que partirá a cooperación xudicial en materia civil: “a Unión facilitará a tutela xudicial, garantindo en especial o principio de recoñecemento mutuo das resolucións xudiciais e extraxudiciais en materia civil”.

11. Así, polo que se refire á tutela xudicial efectiva, esta aparece de novo explicitamente na alínea e) do parágrafo segundo do artigo 81 TFUE, reforzando o exposto no citado artigo 67 4º, que indica simplemente que se “facilitará” a dita tutela; en cambio, no artigo 81 2º utilízase a expresión “garantirá”. Obviamente, é un principio xeral que preside toda a construción do sistema de cooperación en materia civil. Polo tanto, en primeiro lugar, atópase presente de forma implícita ao longo de todo o Regulamento 4/2009. Así sucede cando se indica que este se aplica tanto ás resolucións xudiciais como ás resolucións ditas polas autoridades administrativas, sempre que estas autoridades ofrezan garantías, en particular no que respecta á súa imparcialidade e ao dereito das partes a seren oídas. Ademais, en todo

caso, deben poder ser obxecto de recurso ou revisión ante a autoridade xudicial e ter forza e efectos similares ao da resolución dunha autoridade xudicial sobre a mesma materia (tal e como o indica o artigo 2 2º). Isto dispónse co fin de ter en conta as diferentes formas de resolver as cuestións relacionadas coas obrigas de alimentos nos Estados membros²⁶. As ditas autoridades administrativas deberán, en consecuencia, aplicar todas as normas do regulamento, que garante o recoñecemento e a execución tamén das transaccións xudiciais e dos documentos públicos con forza executiva, sen que iso afecte ao dereito de calquera das partes nunha determinada transacción ou acto a impugnar tales instrumentos ante un órgano xurisdiccional do Estado membro de orixe. Por outra banda, tamén se atopa a garantía da tutela xudicial detrás do detallado réxime do beneficio de xustiza gratuíta que dispón o regulamento. Conforme se desprende da lectura do artigo 44, o dito réxime varía segundo se trate ou non de supostos considerados no capítulo VII (cooperación administrativa entre autoridades centrais). O regulamento distingue tamén segundo se trate de alimentos para persoas menores de 21 anos que deriven dunha relación paterno-filial, caso en que o Estado membro requirido proporcionará asistencia xurídica gratuíta para todas as demandas que sexan presentadas por un acreedor en virtude do artigo 56²⁷. A xustiza gratuíta poderase conceder de conformidade co dereito nacional nos casos non considerados no artigo 46, segundo indica o artigo 47, a reserva dos artigos 44 e 45. Finalmente, outro exemplo de como se introducen garantías específicas de tutela xudicial efectiva atopámolo no artigo 7 do regulamento, onde se prevé un *forum necessitatis* que lle permite a un órgano xurisdiccional dun Estado membro coñecer, en casos excepcionais, dun litixio que garde un estreito vínculo cun Estado terceiro.

12. En canto ao segundo principio xeral arriba indicado, o recoñecemento mutuo, este aparece non só no artigo 67. 4 º TFUE, senón tamén repetido na alínea a) do artigo 81. 2º TFUE. Neste sentido, tal como se indicou máis arriba, tanto o “Programa de recoñecemento mutuo” como o denominado “Programa da Haia prevían expresamente, polo que se refire ás decisións sobre obrigas alimentarias, a supresión do exequátur, é dicir, do procedemento que se debe iniciar ante o tribunal dun Estado para facer recoñecer e declarar executorias no seu territorio resolucións ditadas por un tribunal doutro Estado. Así, o Regulamento 4/2009 distingue, no seu capítulo IV, para os efectos do recoñecemento, entre resolucións ditadas por un Estado membro do Protocolo da Haia (sección primeira) e aquelas ditadas por un Estado non membro (sección segunda). Opera así por entender que as garantías que achega a aplicación de normas uniformes de conflito de leis²⁸ xustifican que as resolucións en materia de obrigas de alimentos ditadas nun Estado membro vinculado polo Protocolo da Haia de 2007 sexan recoñecidas e gocen de forza executiva en todos os demais Estados membros sen necesidade de procedemento ningún²⁹ e sen que no Estado membro de execución se controle de ningunha forma o fondo da resolución³⁰. Ambos os dous casos teñen en común as disposicións da sección 3ª: forza executiva provisoria (artigo 39), procedemento para invocar unha resolución recoñecida (artigo 40), suxeición do procedemento e condicións de execución ao dereito do Estado membro requirido (artigo 41), prohibición de revisar o fondo (artigo 42) e que o cobramento dos custos non terá prioridade sobre o cobramento de alimentos (artigo 43). Ademais, toda resolución executiva (artigo 18) ou sobre a que se outorgue execución (artigo 36) implicará por ministerio da lei a autorización para adoptar medidas preventivas³¹.

13. O primeiro grupo de supostos aludidos (sección primeira do capítulo IV) é o que consagra o principio de recoñecemento mutuo de forma absoluta. Pero, aínda considerando o principio básico de supresión do exequátur, para garantir o respecto das exixencias do xuízo xusto, prevese o dereito do demandado –que non comparecera ante o órgano xurisdiccional de orixe dun Estado membro de orixe vinculada polo Protocolo da Haia de 2007– a pedir que se reexamine a resolución ditada contra el, na fase de execución desta (artigo 19)³². Este dereito de reexame débese entender como un recurso extraordinario. Para acelerar a execución de resolucións dun Estado membro vinculado polo Protocolo da Haia de 2007 noutro Estado membro, limítanse os motivos de denegación ou suspensión da execución que podería alegar o debedor a causa do carácter transfronteirizo dos créditos alimenticios, pero a limitación non afecta aos motivos de denegación ou suspensión previstos polo dereito nacional que non sexan incompatibles cos que se indican neste regulamento, como a liquidación dunha débeda polo debedor no momento da execución ou o carácter inembargable de determinados bens. Por iso, dispónse que, por instancia do debedor, a autoridade competente do Estado membro de execución denegará a execución total ou parcial da resolución do órgano xurisdiccional de orixe cando o dereito a obter a execución da devandita resolución prescriba xa sexa en virtude do dereito do Estado membro de orixe ou en virtude do dereito do Estado membro de execución, se este establecese un prazo de prescrición máis longo (artigo 21 2º). Ademais, a autoridade competente do Estado membro de execución poderá, por instancia do debedor, denegar a execución total ou parcial da resolución ditada polo órgano xurisdiccional de orixe se esta fose incompatible cunha resolución ditada no Estado membro de execución ou cunha resolución ditada noutro Estado membro ou noutro Estado que reúna as condicións necesarias para ser recoñecida no Estado membro de execución³³. Por instancia do debedor, a autoridade competente do Estado membro de execución poderá suspender total ou parcialmente a execución da resolución do órgano xurisdiccional de orixe en caso de que se interpuxese ante o órgano xurisdiccional competente do Estado membro de orixe unha solicitude de reexame da resolución do órgano xurisdiccional de orixe de conformidade co artigo 19.

14. Agora ben, o réxime de recoñecemento mutuo exige harmonizar previamente as normas de competencia xudicial e de lei aplicable dos Estados membros. Neste sentido, co fin de preservar os intereses dos acredores de alimentos e de favorecer unha boa administración de xustiza na Unión Europea, decidiuse en primeiro lugar adaptar no Regulamento dos alimentos as regras relativas á competencia tal e como dimanan do Regulamento (CE) n.º 44/2001. O feito de que o demandado teña a súa residencia habitual nun Estado terceiro deixa de ser causa de inaplicación das regras comunitarias de competencia, e exclúese toda remisión ás regras de competencia do dereito nacional. Así, deséñase no artigo terceiro o conxunto de casos en que un órgano xurisdiccional dun Estado membro pode exercer unha competencia subsidiaria. A primeira parte da norma integra o suposto xeral do domicilio do demandado contido no artigo 2 do Regulamento 44/2001, aínda que substituíndoo pola residencia habitual; e, de forma parecida, actúa o parágrafo segundo, que elimina tamén o domicilio do acredor de alimentos como criterio, deixando unicamente a residencia habitual³⁴. A segunda parte da norma recolle o criterio de atribución que tamén existe no Regulamento 44/2001, baseado na conexidade procesual, aínda que, a diferenza deste, o Regulamento sobre alimentos distingue entre demandas relativas ao estado das persoas e acción relativa á responsabilidade, en harmonía co Regulamento 2201/2003.

15. Ademais, co obxecto de aumentar a seguridade xurídica, a previsibilidade e a autonomía das partes, o regulamento permítelles elixir de común acordo o órgano xurisdiccional competente en función de factores de vinculación determinados (artigo 4). Tamén o artigo 5 inclúe a competencia baseada na submisión tácita do demandado, en consonancia co Regulamento 44/2001, regra que debe ser interpretada en idéntico sentido que a súa xemelga no devandito regulamento, o artigo 24. Por outra banda, o artigo 6 do regulamento prevé que subsidiariamente serán competentes os órganos xurisdiccionais do Estado membro de nacionalidade común das partes cando ningún órgano xurisdiccional dun Estado membro sexa competente segundo a regra xeral do artigo 3 ou a submisión expresa ou tácita das partes permitida nos artigos 4 e 5, e ningún órgano xurisdiccional dun Estado parte no Convenio de Lugano que non sexa un Estado membro sexa competente conforme o disposto no devandito convenio. Unha norma de competencia adicional dispón ademais que, salvo que se dean condicións particulares, o debedor só pode iniciar un procedemento para que se modifique unha resolución alimenticia existente ou para obter unha nova resolución no Estado en que o acredor tiña a súa residencia habitual cando se ditou a resolución e no que siga residindo habitualmente³⁵. Finalmente, a harmonización alcanza non só as normas de competencia xudicial internacional, senón tamén as de lei aplicable –ou “conflitos de leis”, como se indica no artigo 81. 2º c) do TFUE–. Así, segundo o artigo 15 do Regulamento 4/2009, a lei aplicable ás obrigas de alimentos determinarase de acordo co Protocolo da Haia, do 23 de novembro de 2007, sobre a lei aplicable ás obrigas alimenticias (a partir deste momento, «o Protocolo da Haia de 2007») nos Estados membros que estean vinculados por este instrumento.

16. O artigo 81. 2º d) refírese á cooperación en materia de probas. Indirectamente relacionado con este ámbito, hai que indicar que, co fin de lles poder prestar plena asistencia aos acredores e debedores de alimentos e de facilitar, polos mellores medios, o cobramento transfronteirizo de alimentos, o Regulamento 4/2009 prevé que as autoridades centrais poidan obter certos datos de carácter persoal. A presenza destas disposicións, que teñen repercusión na protección de datos persoais, provocou un ditame do Supervisor Europeo de Protección de Datos (SEPD)³⁶. No seu ditame, o SEPD defende o respecto do dereito fundamental á protección dos datos persoais, asegurando ao mesmo tempo a eficacia dos mecanismos propostos destinados a facilitar a satisfacción das reclamacións de alimentos transfronteirizas. Por conseguinte, o Regulamento 4/2009 regula con especial detalle os aspectos relacionados co acceso de datos de carácter persoal, que, en todo caso, deberán respectar as exixencias da Directiva 95/46/CE do Parlamento Europeo e do Consello, do 24 de outubro de 1995, relativa á protección das persoas físicas no que respecta ao tratamento de datos persoais e á libre circulación destes datos, tal como a incorporasen os Estados membros ao seu ordenamento xurídico interno. Así, como regra, obrígase os Estados membros a velar por que as súas autoridades centrais teñan acceso aos ditos datos ante as autoridades públicas ou administracións que dispoñan da información de que se trate no marco das súas actividades habituais, confiándolle a cada Estado membro a tarefa de determinar as modalidades do devandito acceso. Segundo o artigo 61, os Estados membros poderán designar as autoridades públicas ou administracións que estean obrigadas a facilitarlles a información ás autoridades centrais conforme o regulamento, incluídas, chegado o caso, as autoridades públicas ou as administracións xa designadas no marco doutros réximes de acceso á información e, cando un Estado membro designe autoridades

públicas ou administracións, velará por que a súa autoridade central estea en condicións de acceder á información requirida conforme o regulamento que posúan aquelas. As autoridades centrais transmitiránlles dentro do Estado membro, segundo o caso, a dita información aos órganos xurisdiccionais competentes, ás autoridades competentes encargadas do traslado e notificación dos documentos e ás autoridades competentes encargadas da execución da resolución, que só a poderán utilizar para facilitar o cobramento de créditos alimenticios³⁷. A autoridade que trate a información non a conservará máis tempo do necesario para alcanzar os fins con que foi remitida e deberá garantir a súa confidencialidade, de conformidade co seu dereito interno³⁸. Ademais, segundo o artigo 63, a notificación á persoa cuxos datos se precisan efectuarase segundo o dereito do Estado membro requirido, aínda que se puidese comprometer o cobramento dos alimentos, poderase aprazar por un máximo de 90 días a partir da data en que se proporcionase a información á autoridade central requirida.

17. Finalmente o artigo 81. 2º TFUE na súa alínea f) refírese á eliminación dos obstáculos ao bo funcionamento dos procedementos civís. Polo que se refire ao procedemento a seguir no marco do Regulamento 4/2009, a solicitude remitiráselle á autoridade central do Estado membro requirido a través da autoridade central do Estado membro en que resida o solicitante, tras comprobar que a solicitude cumpre os requisitos do regulamento, indicados no artigo 55. No artigo 56, distínguense as solicitudes dispoñibles segundo se trate do acredor que pretenda o cobramento de alimentos ou o debedor contra quen exista unha resolución en materia de alimentos. Estas solicitudes tramitaranse conforme o dereito do Estado membro requirido e estarán sometidas ás normas de competencia aplicables nel, segundo se indica no parágrafo cuarto do artigo 56. A solicitude deberá ir acompañada de toda a información ou documentación de apoio necesaria, incluída, se é o caso, a documentación que demostre o dereito do solicitante a recibir asistencia xurídica gratuíta³⁹ e terá como mínimo o contido que se detalla no parágrafo segundo do artigo 57. A autoridade central requirida xustificará a recepción da solicitude nun prazo de 30 días a partir da data de recepción, utilizando para iso o formulario cuxo modelo figura no anexo VIII, informará á autoridade central do Estado membro requirente das xestións iniciais que se efectuasen ou se vaian efectuar para a tramitación da solicitude e poderá solicitar calquera outro documento ou información que considere necesario. Dentro do mesmo prazo de 30 días, a autoridade central requirida deberalle comunicar á autoridade central requirente o nome e os datos de contacto da persoa ou servizo encargado de responder ás consultas sobre a tramitación da solicitude. Dentro dos 60 días seguintes ao xustificante de recepción, a autoridade central requirida informará á autoridade central requirente do estado de tramitación da solicitude⁴⁰. Os asuntos serán tramitados coa maior rapidez posible pola autoridade central, utilizando os medios de comunicación máis rápidos e eficaces dispoñibles, podendo negarse a tramitar unha solicitude unicamente cando sexa manifesto que non se cumpren os requisitos exixidos polo Regulamento⁴¹. É, por outra parte, un principio básico do regulamento a falta de exixencias de legalización ou formalidades similares (artigo 65).

6. PERSPECTIVAS DE FUTURO: O PROGRAMA DE ESTOCOLMO

18. O Consello Europeo insiste na prioridade que concede ao desenvolvemento dun espazo de liberdade, seguridade e xustiza como resposta a unha preocupación central dos pobos dos Estados reunidos na Unión. Polo tanto, chegado o momento de que unha nova axenda lles permitise á Unión e aos seus Estados membros aproveitar os logros obtidos e enfrontarse aos desafíos futuros, con este fin, o Consello Europeo adoptou o que se coñecerá como Programa de Estocolmo, para o período 2010-2014⁴². O programa define as orientacións estratéxicas da programación lexislativa e operativa no espazo de liberdade, seguridade e xustiza, de conformidade co novo artigo 68 do TFUE, partindo dunha serie de prioridades políticas. En primeiro lugar, *o fomento da cidadanía e os dereitos fundamentais*, xa que o espazo de liberdade, seguridade e xustiza debe ser ante todo un espazo único de protección dos dereitos e liberdades fundamentais e, dentro do dito espazo, o respecto da persoa e da dignidade humana, así como dos demais dereitos consagrados na Carta dos Dereitos Fundamentais da Unión Europea e no Convenio Europeo para a Protección dos Dereitos Humanos e das Liberdades Fundamentais, constitúen un valor esencial. En segundo lugar, *unha Europa da lei e a xustiza*, que se debe consolidar para superar a fragmentación actual, con prioridade dos mecanismos destinados a facilitar o acceso á xustiza, de modo que as persoas poidan facer valer os seus dereitos en toda a Unión. En terceiro lugar, *unha Europa que protexe*, elaborando unha estratexia de seguridade interior para mellorar a seguridade na Unión e protexer a vida e a seguridade dos cidadáns da Unión e facer fronte á delincuencia organizada, o terrorismo e demais ameazas. En cuarto lugar, *o acceso a Europa nun mundo globalizado*, para os empresarios, turistas, estudantes, científicos, traballadores e os demais que teñan interese lexítimo en acceder ao territorio da Unión debe facerse máis efectivo e eficaz. Á vez, a Unión e os seus Estados membros teñen que garantir a seguridade dos seus cidadáns. En quinto lugar, *unha Europa da responsabilidade, a solidariedade e colaboración nos ámbitos da migración e o asilo*, xa que un obxectivo político clave para a Unión é o desenvolvemento dunha política de migración da Unión previsor e global, baseada na solidariedade e a responsabilidade, ademais do establecemento dun sistema común de asilo en 2012, para o cal é necesario impedir, controlar e combater a inmigración ilegal. E, en sexto lugar, *o papel de Europa nun mundo globalizado*, xa que a importancia da dimensión exterior da política da Unión no ámbito da liberdade, a seguridade e a xustiza pon de relevo a necesidade dunha maior integración destas políticas nas políticas xerais da Unión.

19. Polo que se refire á cooperación en materia civil, que é o centro deste traballo, considérase que o principio básico a ter en conta é o recoñecemento mutuo. De aí que o Programa de Estocolmo dedique boa parte dos seus esforzos ás medidas destinadas á súa implementación. Así, polo que se refire aos asuntos civís, o Consello Europeo considera que o proceso de suprimir todas as medidas intermedias (isto é, o exequátur), debería continuar durante o período cuberto polo programa. Ao mesmo tempo, a supresión do exequátur requirirá tamén que vaia acompañada por unha serie de salvagardas, que poden ser medidas de dereito procesual, así como normas de conflito de leis. Tamén entende o Consello que o recoñecemento mutuo se debería ampliar aos ámbitos que aínda non están cubertos, pero son fundamentais na vida diaria, por exemplo a sucesión e os testamentos⁴³, os réximes económicos matrimoniais e as consecuencias para a propiedade nos casos de separación, tendo en conta ao mesmo tempo os sistemas xudiciais dos Estados membros, incluída a orde

pública, e as tradicións nacionais neste ámbito. Neste sentido, estímase que o proceso de harmonizar normas de conflito de leis a escala da Unión tamén debería proseguir en ámbitos nos que é necesario⁴⁴, e podería abranguer os ámbitos do dereito de sociedades⁴⁵, os contratos de seguros e os intereses dos valores negociables. Por outra banda, o Consello Europeo considera que os contactos entre altos funcionarios dos Estados membros nos ámbitos cubertos por Xustiza e Asuntos de Interior son de grande utilidade e deberían ser fomentados a través do desenvolvemento de redes, que deberían en principio reunirse aproveitando as estruturas existentes como Europol, Eurojust e Frontex. Ademais, o desenvolvemento do recoñecemento mutuo en materia xudicial debe acompañarse dun reforzo da avaliación. Neste sentido, o Consello Europeo solicita unha participación máis activa de Eurojust e das redes xudiciais europeas no dereito civil para participar na mellora da cooperación e da aplicación efectiva do dereito da Unión por parte de todos os profesionais. A aplicación das decisións xa adoptadas debería ser tamén unha prioridade. Para permitir a aplicación correcta do principio de recoñecemento mutuo, o Consello Europeo considera entón que é necesario certo nivel de aproximación das lexislacións, para estimular a comprensión mutua das diversas cuestións entre maxistrados e fiscais, tendo en conta as diferenzas entre os distintos ordenamentos xurídicos e tradicións xurídicas dos Estados membros. Así, a supresión do exequátur, especialmente cando se trate de sentenzas ditasas en rebeldía, irá acompañada dunha serie de salvagardas como, por exemplo, o dereito de audiencia, a notificación de documentos, un prazo suficiente para presentar ditames, etc.

20. De todo iso, espérase obter beneficios para os cidadáns do Espazo Xudicial Europeo. En primeiro lugar, facilitar o acceso á xustiza, actuando para axudarlles aos cidadáns a superar as barreiras lingüísticas que obstrúen o acceso á xustiza e facilitando ao mesmo tempo os métodos alternativos de resolución de conflitos. Neste sentido, considérase que o portal europeo de xustiza en rede será un xeito de manter o público mellor informado sobre os seus dereitos e de darlle acceso a unha serie de datos e de servizos nos distintos sistemas xudiciais. Ademais, de conformidade coas normas de protección de datos, algúns rexistros nacionais iranse interconectando gradualmente e tamén poderían integrarse neste portal partes dalgunhas bases de datos xa existentes (por exemplo, o Rexistro Europeo de Empresas e o Servizo Europeo de Información sobre Propiedade Inmobiliaria). A medio prazo, algúns procedementos transfronteirizos europeos e nacionais poderíanse tratar en liña (por exemplo, o requirimento europeo de pagamento, o proceso europeo de escasa contía e a mediación). Tamén se debería promover o uso da sinatura electrónica no marco do proxecto de xustiza en rede. En segundo lugar, o Espazo xudicial europeo debería servir para apoiar a actividade económica no mercado único. Para iso, preténdese impulsar o dereito contractual europeo⁴⁶; impulsar propostas para mellorar a eficiencia na execución de sentenzas na Unión con respecto ás contas bancarias e aos activos de debedores⁴⁷; e estudar novas medidas en relación co dereito de sociedades, e crear un marco regulador claro que lles permita ás pequenas e medianas empresas, en particular, aproveitar plenamente as oportunidades do mercado interior⁴⁸. Finalmente, o Consello Europeo considera que definir claramente os intereses e prioridades exteriores da Unión no ámbito da cooperación xudicial en asuntos civís é de grande importancia para interactuar con países terceiros nun contorno xurídico seguro. Para iso, cóntase en primeiro lugar co Convenio de Lugano de 1988 relativo á competencia xudicial, o recoñecemento e a execución de resolucións xudiciais en materia civil e mercantil, debendo valorar qué países terceiros se podería animar a adherirse a el.

Ademais, considérase que a Unión debería aproveitar a súa pertenza á Conferencia da Haia de dereito internacional privado para promover de forma activa a adhesión máis ampla posible aos convenios máis pertinentes e ofrecerlles a outros Estados tanta axuda como sexa posible de cara á aplicación apropiada dos instrumentos. En caso de que non exista ningún marco xurídico para as relacións entre a Unión e os países socios, e cando o desenvolvemento da nova cooperación multilateral non sexa posible desde o punto de vista da Unión, deberíase estudar en cada caso concreto a opción dos acordos bilaterais.

Notas

- 1 *DOUE* serie C n.º 310, do 16 de decembro de 2004. Malia este fracaso, conserva todo o seu interese o traballo de Fernández Rozas, J. C., "El espacio de libertad, seguridad y justicia consolidado por la Constitución Europea", *Revista Jurídica Española La Ley*, 2004, 4, D-195, pp. 1867-1881.
- 2 En vigor desde o 1 de decembro de 2009 (*DOUE* serie L n.º 306, do 17 de decembro de 2007).
- 3 Artigo 7, no Tratado de Maastricht, e artigo 14, no Tratado de Amsterdam.
- 4 Agora ben, o Tratado de Lisboa supuxo a fin desta estrutura en piares (*vid.* Forcada Miranda, F. J., "Los impulsos del Tratado de Lisboa a la cooperación judicial civil y la experiencia de los jueces españoles", *Deloitte News - Unión Europea*, 30 de abril de 2009, pp. 1-5, p. 1).
- 5 *Vid.* Bieber, R., *Justice and Home Affairs in the European Union: the Development of the Third Pillar*, Bruxelas, European Interuniversity Press, 1995, 437 pp.
- 6 *Loc. cit.*, pp. 1868-1869.
- 7 *Vid.* Borrás Rodríguez, A., "Derecho internacional privado y Tratado de Ámsterdam", *REDI*, vol. LI, 1999-II, pp. 383-426, p. 383.
- 8 *Vid.* Fernández Rozas, J. C., *loc. cit.*, p. 1870
- 9 *Vid.* Ehlermann, C. D., "Différenciation, flexibilité, coopération renforcée: les nouvelles dispositions du Traité d'Amsterdam", *Rev. Marché unique européen*, 1997, 3, pp. 53-90.
- 10 *Vid.* Cloos, J., "Les coopérations renforcées", *Revue du marché commun et de l'Union Européenne*, n.º 441, 2000, pp. 512-515; Bribosia, H., "Les coopérations renforcées au lendemain du traité de Nice", *Revue du droit de l'Union européenne*, 2001, pp. 111-171.
- 11 Para Fernández Rozas, J. C., *loc. cit.*, p. 1871, en esencia, en Tampere quedaron fixadas as catro paredes que sustentan o edificio da cooperación civil e penal: o achegamento dos dereitos materiais en presenza, o recoñecemento mutuo, a centralización das investigacións policiais e a defensa dos dereitos individuais nos procesos penais.
- 12 *DOUE* serie C n.º 12, do 15 de xaneiro de 2001, pp. 1-9.
- 13 *Vid.*, Álvarez Rubio, J. J., "El Tratado de Lisboa y la plena comunitarización del Espacio de libertad, seguridad y justicia", *Revista Electrónica de Estudios Internacionales*, n.º 15, 2008, pp. 1-33, pp. 8-10; Aguilar Grieder, H., "La cooperación judicial internacional en materia civil en el Tratado de Lisboa", *Cuadernos de Derecho Transnacional*, vol. 2, n.º 1, 2010, p. 308-338, p. 309.
- 14 "El Derecho internacional privado tras el Tratado de Lisboa", *Anuario Español de Derecho internacional privado*, 2009, pp. 755-757.
- 15 *Vid.* Aguilar Grieder, H., *loc. cit.*, pp. 337-338.
- 16 Neste ámbito, hai que destacar a Decisión 568/2009/CE do Parlamento Europeo e do Consello, do 18 xuño 2009, que modifica a Decisión 2001/470/CE do Consello, pola que se crea unha Rede Xudicial Europea en materia civil e mercantil (*DOUE* serie L n.º 168, do 30 de xuño de 2009).
- 17 *DOUE* serie L n.º 136, do 24 de maio de 2008.
- 18 *Vid.* así mesmo a este respecto "Nota informativa sobre a formulación de cuestións prexudiciais polos órganos xurisdiccionais nacionais", *DOUE* serie C n.º 297, do 5 de decembro de 2009.
- 19 En expresión de Virgós Soriano, M., e Garcimartín Alférez, F. J., "Estado de origen vs. Estado de destino. Las diferentes lógicas del Derecho internacional privado", *InDret*, n.º 254, 2004, pp. 1-20, pp. 2-3 estaríamos ante unha "lóxica de internacionalidade". Seguimos neste parágrafo os postulados de ambos os dous autores para a descrición do modelo que eles propoñen.
- 20 *Ibid.* pp. 8-20.
- 21 *Vid.* máis amplamente en Garcimartín Alférez, F. J., "La racionalidad económica del Derecho internacional privado", *Cursos de Derecho Internacional y Relaciones Internacionales de Vitoria-Gasteiz*, 2001, pp. 87-154, p. 122.
- 22 No ámbito dos mercados financeiros, o conxunto de normas tendentes a garantir un funcionamento eficiente do mercado configuran a súa "protección institucional". Non obstante, Garcimartín Alférez, F. J., prefere a expresión "Dereito da competencia entre ordenamentos" ou "*Meta-Wettbewerbsordnung*", pola súa vez tomada de Kieninger, "Kommentar, JNPÖ", n.º 17, pp. 228 e ss.
- 23 *Vid.* Virgós Soriano, M., e Garcimartín Alférez, F. J., "Estado...", *loc. cit.*, p. 8.
- 24 *DOUE* serie L n.º 7, do 10 de xaneiro de 2009.
- 25 Agora ben, o mantemento dunha autoridade central encargada do control do funcionamento da cooperación e das funcións de carácter xeral, como os prevén algúns regulamentos comunitarios, parece non obstante necesario, de aí que así se manteña no parágrafo segundo do artigo 19.
- 26 *Vid.* sobre iso o Informe de International Network of Lawyers, *Le recouvrement des pensions alimentaires en Europe. Volume I. Rapport General*, encargado pola Dirección Xeral de Xustiza e Interior da Comisión Europea, e que se pode consultar no enderezo http://europa.eu.int/comm/justice_home
- 27 Iso suporá que, nestes casos, se pode chegar a incluír na xustiza gratuíta a determinación da filiación, se fose necesaria, algo que, en principio, parecía difícil de conseguir, tendo en conta as reticencias ao respecto que se recollen no Libro Verde [*vid.* *Libro verde sobre obrigas alimentarias*, presentado pola Comisión o 15 de abril de 2004, COM(2004) 254 final, p. 38].
- 28 Para os Estados membros vinculados polo Protocolo da Haia de 2007, as disposicións relativas ás normas de conflito de leis aplicables son as previstas no devandito protocolo.
- 29 Artigo 17 (supresión do exequátur). O artigo 20 indica os documentos que deben presentar para os efectos da execución.

- 30 O recoñecemento nun Estado membro dunha resolución en materia de obrigas de alimentos ten como único obxecto permitir o cobramento do crédito alimenticio determinado na resolución. Non implica, en cambio, que o devandito Estado membro deba recoñecer as relacións familiares, de parentesco, matrimonio ou afinidade que sexan a base da obriga de alimentos que deu orixe á resolución (artigo 22).
- 31 Ademais, segundo o artigo 36 1º, cando unha resolución deba ser recoñecida, o solicitante poderá instar a adopción de medidas provisórias ou cautelares, de conformidade co dereito do Estado membro de execución, sen que sexa necesario o outorgamento da execución conforme o artigo 30.
- 32 Non obstante, o dito demandado debe solicitar tal reexame nun prazo determinado (artigo 19 2º).
- 33 Segundo o último inciso do parágrafo segundo do artigo 21, unha resolución que teña por efecto modificar unha resolución *anterior* de obriga de alimentos debido a un cambio de circunstancias non se considerará unha resolución incompatible no sentido do disposto no parágrafo segundo. A norma ten a finalidade de evitar que se prohiba no Estado requirido a execución de resolucións estranxeiras modificadoras dunha decisión do dito Estado por considerar que ambas as dúas teñen o mesmo obxecto e causa.
- 34 Da redacción de precepto parece derivar que o foro pode utilizalo non só o acreedor, senón tamén o debedor demandante dos alimentos (por exemplo, se solicita a súa redución ou extinción) resolvendo a polémica para o efecto. A favor, Virgós Soriano, M. e Garcimartín Alférez, F. J., *Derecho procesual civil internacional*, 2ª ed., Madrid, Civitas, 2007, p. 174, seguindo neste punto a maior parte da doutrina alemá. En contra, Kropholler, J., *Europäisches Zivilprozessrecht*, 8ª ed., Heidelberg, Recht und Wissenschaft, 2004, marg. 56. Os redactores do *Libro verde sobre obrigas de alimentos*, cit. pp. 15 e 34, parece acollerse á postura negativa, polo menos no que se refire ás demandas de modificación.
- 35 Para garantir que o Convenio da Haia de 2007 e este regulamento estean ben articulados, tamén se lles aplica esta regra ás resolucións dun Estado terceiro que sexa parte do devandito convenio, na medida en que este último estea en vigor entre o Estado membro de que se trate e a Comunidade e cubra as mesmas obrigas alimenticias en ambos os dous.
- 36 *DOUE* serie C n.º 242, do 7 de outubro de 2006.
- 37 Artigo 62 1º e 2º.
- 38 Artigo 62 3º e 4º.
- 39 Artigo 57 5º. As solicitudes previstas no artigo 56, número 1, alíneas a) e b), e na alínea 2, letra a), só irán acompañadas, segundo os casos, dos documentos enumerados nos artigos 20, 28 ou 48 ou do artigo 25 do Convenio da Haia de 2007.
- 40 Artigo 58 3º e 4º.
- 41 En tal caso, a dita autoridade central informará con prontitude á autoridade central requirente dos motivos da denegación, utilizando o formulario cuxo modelo figura no anexo IX.
- 42 “Programa de Estocolmo - Unha Europa aberta e segura que protexa o cidadán”, *DOUE* serie C n.º 115, do 4 de maio de 2010. Nesta epígrafe, trataremos de resumir as súas principais liñas e obxectivos. *Vid.* tamén a este respecto a Decisión n.º 1149/2007/CE do Parlamento Europeo e do Consello, do 25 de setembro de 2007, pola que se establece para o período 2007-2013 o programa específico Xustiza civil, integrado no programa xeral Dereitos fundamentais e xustiza, *DOUE* serie L n.º 257, do 3 de outubro de 2007.
- 43 *Vid.* “Proposta de regulamento do Parlamento Europeo e do Consello relativo á competencia, a lei aplicable, o recoñecemento e a execución das resolucións e os actos auténticos en materia de sucesións e á creación dun certificado sucesorio europeo”, do 14 de outubro de 2009, COM (2009) 15 final.
- 44 Así sucedeu co Regulamento (UE) 1259/2010, do Consello, do 20 de decembro de 2010, polo que se establece unha cooperación reforzada no ámbito da lei aplicable ao divorcio e á separación xudicial (coñecido como “Roma-III”).
- 45 *Vid.* “Proposta de Directiva do Parlamento Europeo e do Consello relativa ás fusións das sociedades anónimas”, do 29 de xaneiro de 2008, COM (2008) 26 final.
- 46 *Vid.* “Libro Verde da Comisión sobre opcións para avanzar cara a un dereito contractual europeo para consumidores e empresas”, do 1 de xullo de 2010, COM (2010) 348 final.
- 47 *Vid.* “Libro verde sobre eficacia na execución das resolucións xudiciais na Unión Europea: transparencia dos activos patrimoniais dos debedores”, do 6 de marzo de 2008, COM (2008) 128 final.
- 48 *Vid.* a Directiva 2009/102/CE do Parlamento Europeo e do Consello, do 16 de setembro de 2009, en materia de dereito de sociedades, relativa ás sociedades de responsabilidade limitada de socio único, *DOUE* serie L n.º 258, do 1 de outubro de 2009.

BIBLIOGRAFÍA

- AGUILAR GRIEDER, H., "La cooperación judicial internacional en materia civil en el Tratado de Lisboa", *Cuadernos de Derecho Transnacional*, vol. 2, n.º 1, 2010, p. 308-338, p. 309.
- ÁLVAREZ RUBIO, J. J., "El Tratado de Lisboa y la plena comunitarización del Espacio de libertad, seguridad y justicia", *Revista Electrónica de Estudios Internacionales*, n.º 15, 2008, pp. 1-33, pp. 8-10.
- BIEBER, R., *Justice and Home Affairs in the European Union: the Development of the Third Pillar*, Bruselas, European Interuniversity Press, 1995.
- BORRÁS RODRÍGUEZ, A., "Derecho internacional privado y Tratado de Ámsterdam", *REDI*, vol. LI, 1999-II, pp. 383-426.
- BRIBOSIA, H., "Les coopérations renforcées au lendemain du traité de Nice", *Revue du droit de l' Union européenne*, 2001, pp. 111-171.
- CLOOS, J., "Les coopérations renforcées", *Revue du marché commun et de l'Union Européenne*, n.º 441, 2000, pp. 512-515.
- EHLERMANN, C. D., "Différenciation, flexibilité, coopération renforcée: les nouvelles dispositions du Traité d'Amsterdam", *Rev. Marché unique européen*, 1997, 3, pp. 53-90.
- FERNÁNDEZ ROZAS, J. C., "El espacio de libertad, seguridad y justicia consolidado por la Constitución Europea", *Revista Jurídica Española La Ley*, 2004, 4, D-195, pp. 1867-1881.
- FORCADA MIRANDA, F. J., "Los impulsos del Tratado de Lisboa a la cooperación judicial civil y la experiencia de los jueces españoles", *Deloitte News - Unión Europea*, 30 de abril de 2009, pp. 1-5.
- GARCIMARTÍN ALFÉREZ, F. J., "La racionalidad económica del Derecho internacional privado", *Cursos de Derecho internacional y Relaciones internacionales de Vitoria-Gasteiz*, 2001, pp. 87-154.
- KROPHOLLER, J., *Europäisches Zivilprozessrecht*, 8ª ed., Heidelberg, Recht und Wissenschaft, 2004
- MIGUEL ASENSIO, P. de, "El derecho internacional privado tras el Tratado de Lisboa", *Anuario Español de Derecho internacional privado*, 2009, pp. 755-757.
- VIRGÓS SORIANO, M., e Garcimartín Alférez, F. J., "Estado de origen vs. Estado de destino. Las diferentes lógicas del Derecho internacional privado", *InDret*, n.º 254, 2004, pp. 1-20.
- VIRGÓS SORIANO, M., e GARCIMARTÍN ALFÉREZ F. J., *Derecho procesal civil internacional*, 2ª ed., Madrid, Civitas, 2007.